بەش: بەروبوومی کێڵگەیی و ڕووەکە پزیشکییەکان

کۆلێژ: زانستە ئەندازیاریە کشتوکاڵیەکان

زانکۆ : سەلاحەدین – هەولێر

بابەت: کوردناسی گشتی

پەرتووکی کۆرس – (قۆناغی یەکەم)

ناوی مامۆستا : کەژاڵ عبدالقادر عثمان

ساڵی خوێندن: 2024-2023

پەرتووکی کۆرس
Course Book

1. ناوی کۆرس	کوردناسی / کۆرسی یەکەم
2. ناوی مامۆستای بەرپرس	کەژاڵ عبدالقادر عثمان
3. بەش/ کۆلێژ	بەروبوومی کێڵگەیی / زانستە ئەندازیاریە کشتوکالیەکان
4. پەیوەندی	ئیمێل: kazhal.othman@su.edu.krd ژمارەی تەلەفۆن (07504951041)
5. یەکەی خوێندن (بە سەعات) لە هەفتەیەک	تیۆری: 3 پراکتیک: 0
6. ژمارەی کارکردن	یەك رۆژ لە هەفتەیەکدا
7. کۆدی کۆرس	
8. پرۆفایەلی مامۆستا	**کەژاڵ عبدالقادرعثمان ساڵی (2009) (بەکالۆریۆس)م لەبەشی کوردی - کۆلێژی زمان / زانکۆی سەلاحەددین وەرگرتووە ، دووەمم لەسەر ئاستی بەش بەدەستهێناوە بە پلەی زۆرباشە ، دواتر لەهەمان کۆلێژ دامەزرام بەناونیشانی (ی.تویژەر/معید) لەساڵی (2015) بە پلەی زۆرباشە بروانامەی ماستەرم لەئەدەبی کوردی بەدەست هێناوە .**
9. وشە سەرەکیەکان	کورد، کوردۆلۆجی، کوردناسی، مێژوو، ڕەچەڵەکی کورد، جوگرافیا، ئایین، زمان، پەیوەندیکردن، خێزانە زمان، دیالێکت، شێوەزار، ئەدەب، ڕێبازە ئەدەبییەکان، کلاسیک، ڕۆمانسی، ڕیالیزم، ڕۆژنامەنووسی.

10. ناوەرۆکی گشتی کۆرس:

کوردناسی : هەموو نوسراو و توێژینەوە زانستیەکان دەگرێتەوە کە لە سەر هەموو لایەنەکانی ژیانی کورد وەك (زمان , ئەدەب , مێژوو , ئاین و کلتور و...هتد) نوسراوە و بلأوکراوەتەوە بە ئامانجی ناساندنی کورد.

گرنگی ئەم کۆرسە لە گرتنەبەری ڕێگای زانستی بۆ لێکۆڵینەوە لە کورد وەك نەتەوە و خاکی کوردستان وەك وڵات دەردەکەوێت، بە ئامانجی ناساندنی کورد وەك یەکێك لە نەتەوەکانی دونیا کە خاوەنی خەسڵەت و تایبەتمەندی نەتەوایەتی خۆیەتی و جیاوازە لە نەتەوەکانی تر لە ڕووی نەژاد و زمان و کلتور و نەریتەوە، کە مەرجێکی سەرەکیە هەموو تاکێکی کورد زانیاری ڕاست و پوخت لەسەر ئەم بابەتە بزانێت بە ئامانجی گرێدانی تاکی کورد بە نەتەوە و خاکی خۆی کە تایبتە بە خۆی و جیاوازە لە هەموو نەتەوەکانی

تر.

هەر ئەمەش وای کردووە کە ئەم بابەتە جیاواز لە هەر بابەتێکی تر بە پێویستیەکی گرنگی هەنووکەیی دابنرێ و دەبێت لە هەموو کۆلیژ و بەشە جیاجیا کانی زانکۆکانی هەرێمی کوردستان بخوێندرێت.

11. ئامانجەکانی کۆرس :

١- ڕوونکردنەوەی هەموو ئەو بابەتانەیە کە لە بارەی گەلی کوردەوە روونەکراونەتەوە، لێرەدا روونتر دەکرێنەوە و قوتابیانیان پێ ئلشنا دەکرێ .

٢- بابەتەکە وەکو بابەتێکی رۆشنبیری گشتی دەبێ

٢- ڕاستکردنەوەی ئەو زانیارییانەی،کە ناحەزانی نەتەوەی کورد دژی کوردییان نوسیوە و بێ ویژدانانە لە بەرژەوەندی خۆیان ڕاستییەکانیان ئاوەژووکردۆتەوە .

2- لەپێناو ناساندنی خوێندکارانی غەیرە کورد، بە ڕیشە و ڕەچەڵەکی کورد و سەربەخۆی زمانی کوردی و داب و نەریت و شێوازی بیرکردنەوە و شارستانیەتی کورد.

3- ناساندنی خوێندکاران بە سامانی دەوڵەمەندی کەلتوور و کەلەپوور و جوگرافیا لایەنە جیاجیاکانی ژیانی نەتەوەی کورد و نەژاد و مێژوو و زمان و ئەدەبیاتی کوردی .

4- تێگەیاندنی خوێندکاران لەو حەقیقەتەی کە کورد نەتەوەیەکی خاک دابەشکراوی بێ قەوارەیە و بە درێژایی مێژوو توشی قرکردن و ڕاگواستن و گۆڕینی دیمۆگرافیای خاک و ناسنامەی نەتەوەیی بۆتەوە .

٥- تێگەیاندنی قوتابی کە کوردیش خاوەنی زمانێکە لە ئاستی زمانەکانی دیکەی دنیادایە لە ڕووی سروشت و پێکهاتەوە ، هەوڵ بدا بۆ پێشخستنی زمانەکەی لە ڕێگای بەکارهێنانی زمانی کوردی لە نووسین و داهێنانەکانیدا.-

12. ئەرکەکانی قوتابی

ئەرکی قوتابی لەم بابەتەدا زۆرگرنگە کە ئامادەبوونی بەردەوامیان هەبێ و تێبینییەکان تۆماربکەن و بەشداربن لە وانەکە بە ڕێگای گفتوگۆو خستنە ڕووی تێبینییەکان" هەروەها خوێندنەوەی ئەو سەرچاوانەی کە لە لیستی سەرچاوەی

کۆرسبووکەکە ئاماژەیان پێکراوە" بۆ ئەوەی پێشوەختە زانیارییان هەبێ لەسەر بابەتەکە.

13. ڕێگەی وانە ووتنەوە

لەم وانەیەدا چەندین شێواز بەکاردەهێنری بۆ گەیشتن بەئامانجەکان و گەیاندنی زانیارییەکان بۆ قوتابی وەکو ڕێگای ئامادەکاری،کە تیایدا بابەتەکان بە قوتابیان دەدرێ لەگەڵ بەکارهێنانی چەند ڕێگایەکی دیکەی وەکو ڕێگای گفتوگۆ و پرسیار و وەڵام (الاستجواب) لەپێناو دەوڵەمەندکردنی بابەتەکەو باشتر گەیاندنی زانیارییەکان. بەکارهێنانی هەریەك لەم شێوازانەش بەپێی سروشتی بابەتی وانەکەو بوونی سەرچاوەو هۆکاری پێویستی لەبەردەستدا بوو دەگۆڕێ.

14. سیستەمی هەڵسەنگاندن

هەڵسەنگاندن لەم بابەتەدا بە ڕێگای ئەنجامدانی کویز و لێپرسینەوەی ڕۆژانە لە بابەتەکە و ئەنجامدانی تاقیکردنەوەی وەرزی دەبێ کە لە تێکڕای ساڵەکە دوو تاقیکردنەوەی وەرزی هەریەکەیان لەسەر (20) نمرە دەبێ.

15. ئەنجامەکانی فێربوون

پەیداکردنی شارەزایی تەواو سەبارەت بە مێژووی کورد .

-ئاشنا بوون بە ڕووداوو گۆڕانکارییەکانی جیهان بە گشتی ونەتەوەکانی دراوسێ بە تایبەتی و کاردانەوەیان بۆ سەر ژیان و ئەدگاری نەتەوەی کورد.

-شارەزابوونی تەواوی خوێندکار بە زمان و ئەدەبی کوردی .

گەیاندنی زانستی نوێ سەبارەت بە هەموو بابەتێکی پەیوەندیدار بە (زمان و ئەدەبی کوردی) .

16. لیستی سەرچاوە

1- د. وریا عومەر ئەمین، ئاسۆیەکی تری زمانەوانی.

2- عەبدولوەهاب خالد، زمان و زمانڤانی.

3- د. رەفیق شوانی، زمانی کوردی شوێنی لەناو زمانەکانی جیهاندا.

4- د.رەفیق شوانی، چەند بابەتێکی زمان و رێزمانی کوردی.

5- پ د فریدریش موولێر ، پ د ئەلبێرت سوسێن، پ د هۆگۆ مەکاس، وە رگێڕانی لە ئەڵمانیەوە: د. حەمید عەزیز، زمانی کوردان چەند لێکۆڵینەوەیەکی فیلۆلۆجی زمان.

6- بیهزاد خۆشحاڵی، و: مستەفا غەفور، فیلۆلۆجیای زمانی کوردی و مێژووی کوردستان.

7- کۆڕی زانیاری کورد، بەرکوتێکی خەرمانی کوردناسی لە ئەوروپا.

8- د. ئەورەحمانی حاجی مارف، فەرهەنگی زمانناسی.

9- محەمەد مەعروف فەتاح

10- محەمەد ئەمین هەورامانی، مێژووی رێبازی زمانی کوردی.

11- میهردادی ئێزیدی، چەردە باسێك لەبارەی کوردانەوە.

12- سەعید مەموزینی، بەرکوڵێك لە مێژووی کورد و کوردستان.

13- عەبدولڕەحمانی قاسملۆ ، کوردستان و کورد.

14- محەمەد ئەمین زەکی بەگ، خولاسەی تاریخی کورد و کوردستان.

15- قەیس کاکل تۆفیق، جۆرەکانی رستەو تیۆری کردە قسەییەکان، نامەی ماستەر.

16- عەلائەدین سەجادی، مێژووی ئەدەبی کوردی.

17- د. مارف خەزنەدار، مێژووی ئەدەبی کوردی.

18- شەرەفنامە، شەرەفخانی بەتلیسی، هەژار کردوویەتی بە کوردی.

19- د. کەمال مەزهەر ئەحمەد، چەند لاپەڕەیەك لە مێژووی گەلی کورد.

20- د. ئارشاك پۆلادیان، و:ئازاد عوبێد سالح، کورد لە سەرچاوە عەرەبییەکاندا.

21- د. شوکریە رەسول، ئەدەبی کوردی و هونەرەکانی ئەدەبی کوردی.

22- د. عەلی عەبدولوافی، و: د. ئیبراهیم عەزیز، زانستی زمان.

23- محمد معروف فتاح، زمانەوانی.

24- عیزەدین مستەفا ڕەسولٚ، ئەدەبیاتی نوێی کوردی.

25- ئەحمەد سالار، ڕێبازە سەرەکییەکانی ئەدەب و هونەر.

26- سدیق بۆرەکەیی، مێژووی وێژەی کوردی.

27- خورشید ڕەشید ئەحمە، ڕێبازی ڕۆمانتیك لە ئەدەبی کوردیدا.

کەژاڵ عبدالقادر عثمان	17. بابەتەکان
هەفتەی یەکەم	**<u>یەکەم / جوگرافیا</u>** **بەشی یەکەم : دەروازەیەک بۆ کوردستان** 1- زاراوەی کوردستان 2- شوێن (پێگەی جوگرافی) 3- شوێنی ئەسترۆنۆمی 4- سنوور و ڕووبەر و شێوە
هەفتەی دووەم	**بەشی دووەم / تایبەتمەندی سروشتی کوردستان** 1- بەرزی و نزمی (تۆبۆگرافیا) 2- ئاو و هەوا 3- دەرامەتی ئاوی
هەفتەی سێیەم	**<u>دووەم / زمان</u>** **1- زمان و گرنگی زمان و جۆرەکانی زمان** (پێناسەی زمان لە ڕوانگەی زمانەوانی دەروونی و کۆمەڵایەتی و گرنگی زمان و و جۆرەکانی زمان (نوسراو،جەستەیە) **2- تایبەتییەکانی زمان** (زمان ڕەفتارە – زمان دەنگە – زمان سیستەمە- زمان تایبەتە بەمرۆڤ – زمان هێمایە – زمان داهێنانە) **3- خێزانە زمانییەکان** (هیندۆ ئەوروپی – سامی و حامی – تۆرانی)، هاوبەشی زمانی

هەفتەی چوارەم	کوردی و هیندۆئەورووپی. **4- مێژووی زمانی کوردی و قۆناغەکانی** (قۆناغی کۆن – قۆناغی ناوەند – قۆناغی شێوەزار – قۆناغی نوێ) **5- زارەکانی زمانی کوردی و شوێنی جوگرافی** (زار – تایبەتمەندی زار – جۆرەکانی زار – زارەکانی زمانی کوردی)
هەفتەی پێنجەم	**6- زمانی ستاندەرد و هۆکارەکانی دروستبوونی** (زمانی ستاندەرد،شێوەی دروستبوونی (ئایینی – سیاسی – ئەدەبی بەرز)، هۆکاری نەبوونی ستاندەرد لە زمانی کوردیدا) . **7- رێنووسی زمانی کوردی و گرفتەکانی** پیتەکانی زمانی کوردی – گەشەی نوسین – نوسینی نمونەیی – جۆرەکانی ئەلفوبێ – گرفتەکانی ڕێنوسی کوردی)
هەفتەی شەشەم	**8- پلانی زمان و سیاسەتی زمانی** (زمانی دایک و پارێزگاریکردن لێی –گرنگی نەتەوایەتی زمانی دایک، ڕۆڵی نەرێنی زمانی بیانی لەسەر زمانی دایک – پلانی زمان – زمان و ئاسایشی نەتەوەیی)
هەفتەی حەوتەم	**9- ململانێی زمانی بێگانە لەگەڵ زمانی کوردی** (چەمکی ململانێ، قۆناغەکانی ململانێ، کارتێکەرەکانی سەر ململانێ) **10- گەشە و گۆڕانی زمانی** (چەمکی گۆڕان – بنەماکانی گۆڕان – هۆکارەکانی گۆڕانی زمان –

ئاستەکانی گۆرانی زمان)	
سێیەم / ئەدەب	**هەفتەی هەشتەم**
یەکەم – مێژووی ئەدەبی کوردی	
أ- ئەدەبی فۆلکلۆر	
(-پێناسەی فۆلکلۆر – گرنگی و بەهای فۆلکلۆری کوردی و رۆلی لە بونیادی شارستانی کورددا- بەشەکانی فۆلکلۆر (ئەفسانە – داستان – هەقایەت – پەندی پێشینان – مەتەڵ- -گۆرانی و هۆنراوە، ...هتد (هێنانەوەی نمونە بۆ هەریەکێکیان) .	**هەفتەی نۆیەم**
ب- ئەدەبی نوسراو (شیعر –پەخشان)	
- چیرۆکی کوردی	
- درامای کوردی	
- رۆمانی کوردی	
- مێژووی سەرهەڵدانی صیرۆکی کوردی	
چوارەم / مێژوو	**هەفتەی دەیەم**
یەکەم: تەوەرەی مێژووی کورد لەبابەتی کورد (کوردناسی)	
أ- ناوی کوردو کوردستان	
1- کوردناسی چەمک و واتاکەی	
2- وشەی کورد (ڕیشەیی و مانای)	
3- زاراوەی کوردستان لەسەرچاوەکاندا	

هەفتەی یازدەهەم	ب- مێژووی ڕیشەی نەژادی کورد 1- نەژادی کورد لە دیدی ڕۆژهەڵاتناسان 2- نەژادی کورد لە دیدی مێژوونوسانی کورد و غەیرە کورد ج- دانیشتوانی کۆنی کوردستان
هەفتەی دوازدەهەم	1- هۆزەکانی کۆنی کورد 2- مێژووی شارستانیەتی کۆنی کورد **دووەم: سەرەتاکانی پەیوەندی کورد بەئاینی ئیسلام** • جابانی کورد • فەتحکردنی کوردستان لەسەردەمی خەلیفە عومەری کوری خەتاب • بارودۆخی کوردستان لەسەردەمی خەلافەتدا
هەفتەی سێزدەهەم	**سێ یەم: مێژووی نوێ و هاوچەرخی کورد** - کوردستان لەململانێی وڵاتانی هەرێمیدا - کورد لە کۆنگرە و پەیماننامە نێودەوڵەتیەکاندا - کۆماری کوردستان لە مەهاباد - جینۆساید

18. بابەتی پراکتیک (ئەگەر هەبێت)	

19. تاقیکردنەوەکان

1. دارشتن: لەم جۆرە تاقیکردنەوەیە پرسیارەکان زۆربەی بە وشەی وەک روون بکەوە چۆن...؟ هۆکارەکان چی بوون...؟ بۆچی...؟ چۆن...؟ دەستپێدەکات.
لەگەڵ وەڵامی نموونەییان
نموونە دەبێت دەستەبەربکرێت

2. راست وچەوت: لەم جۆرە تاقیکردنەوەیە رستەیەکی کورت دەربارەی بابەتێک دەستەبەردەکرێت وپاشان قوتابی بە ڕاست یان چەوت دادەنێت. نموونە دەبێت دەستەبەربکرێت.

3. بژاردەی زۆر: لەم جۆرە تاقیکردنەوەیە ژمارەیەک دەستەواژە دەستەبەردەکرێت لە ژێر رستەیەک وپاشان قوتابیان دەستەواژەی راست هەڵدەبژێرێت. نموونە دەبێت دەستەبەربکرێت.

20. تێبینی تر

21. پێداچوونەوەی هاوەڵ